Statsforvalteren i Oslo og Viken

Vår dato: 17.09.2021
Vår ref: 2021/22482
Deres dato: 19.07.2021
Deres ref:

Saksbehandler, innvalgstelefon
Tonje Katrine Vaage, 32266629

STIFTELSEN NORSK INSTITUTT FOR NATURFORSKNING NINA
Postboks 5685 Torgarden
7485 TRONDHEIM
Att. Jenni Nordén

Tillatelse til å gjennomføre forskningsprosjekt i åtte verneområder i Oslo og Viken

Statsforvalteren gir Norsk institutt for naturforskning (NINA) ved Jenni Nordén, samt samarbeidspartnere listet opp i søknaden, tillatelse til å gjennomføre forskningsprosjektet «Ecoforest» ut 2024 i følgende verneområder i Oslo og Viken: Mellomkollen, Østmarka, Skotjernfjellet og Snellingsrøysene, Paradiskollen, Rinilhaugen, Spålen-Katnosa, Blåfjell og Gaupesteinmarka. Tillatelsen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48. Det er stilt vilkår til tillatelsen.

Bakgrunn for saken

Vi viser til søknad mottatt 19.07.2021. Det er søkt om tillatelse til gjennomføring av et forskningsprosjekt i syv ulike verneområder i fylkene Oslo og Viken fra 01.08.21-31.10.2024. De syv verneområdene er:

- Mellomkollen naturreservat i Oslo kommune
- Østmarka naturreservat i kommunene Rælingen, Lørenskog og Enebakk
- Pollevann naturreservat i Ås kommune
- Skotjernfjellet og Snellingsrøysene naturreservat i kommunene Nannestad og Lunner
- Paradiskollen naturreservat i Lunner kommune
- Rinilhaugen naturreservat i Lunner kommune
- Spålen-Katnosa naturreservat i kommunene Ringerike, Jevnaker og Lunner

I en e-posthenvendelse mottatt 26.08.2021 ble det oppklart at det egentlig skulle vært søkt om tillatelse i Nordre Pollen naturreservat i stedet for Pollevann naturreservat. Etter undersøkelse av kvaliteter ved lokalitetene har søker kommet frem til at Nordre Pollen ikke lenger er aktuelt som forskningsområde, og dermed utgår fra prosjektet. I e-post mottatt 27.08.2021 oppgir søker at de har funnet flere områder som vil være aktuelle for prosjektet. Derfor ønskes det at Blåfjell naturreservat i Asker kommune og Gaupesteinmarka naturreservat i kommunene Nordre Follo, Enebakk og Indre Østfold også inkluderes i søknaden.

NINA med samarbeidspartnere skal gjennomføre datainnsamling til forskningsprosjektet *Ecoforest: Forestry effects on biodiversity, carbon stocks and ecological processes in mature boreal forests*. Formålet med forskningsprosjektet er å fylle viktige kunnskapshull knyttet til produksjonsskogers evne til å gjenskape og opprettholde biologisk mangfold og karbonlagre etter flatehogst. Prosjektet skal også undersøke skogbrukets påvirkning på biologisk mangfold og karbondynamikk. Dette skal gjøres ved å sammenligne biologisk mangfold og karbonlagre i naturskogslignende skog der det aldri har vært flatehogst eller intensiv plukkhogst, og i eldre produksjonsskog som ble flatehogd på 1940- eller 50-tallet.

Prosjektet er delt inn i fem arbeidspakker med ulike formål og metoder for datainnsamling:

- Arbeidspakke 1: Skogstruktur, historisk skogbruk og vegetasjon. I denne delen av prosjektet skal det blant annet aldersbestemmes et lite antall av levende trær med tilvekstbor.
- Arbeidspakke 2: Skogens karbonlagre og deres dynamikk. Det skal tas 20 prøver av jord med diameter på 6,6 cm og én prøve på 1x1 meter av hele jordprofilen for å måle karbonlagre i skogbunnen og øvre mineraljord. Det skal også plasseres ut små poser med dødt soppmycel fra sopprotsopparter som er vanlige i granskog og poser der soppmycel fra det lokale soppsamfunnet kan vokse inn. Videre skal også seks TMS-4 dataloggere som måler temperatur i og ovenfor jorda samt jordfuktighet plasseres i prøveflatene fra 2021-2023. Det skal også plasseres ut seks strøsamlere på 0.25 m^2 for å samle inn undervegetasjon.
- Arbeidspakke 3: Artsmangfold. For å kartlegge samfunn av sopp, andre mikroeukaryoter, insekter og mikroartropoder skal det gjennomføres to forskjellige datainnsamlinger. Ved den første skal det brukes vindus- og malaisefeller for å kartlegge flyvende insekter, og mikroartropoder vil bli kartlagt fra jord- og strøprøver. Fellene vil bli montert mot slutten av mai og tas inn i slutten av august. Den andre metoden for datainnsamling er å hente ut eDNA fra de samme jordprøvene som blir tatt i arbeidspakke 2. Det skal også samles inn fem små vedprøver ved boring per låg på omtrent 10 læger.
- Arbeidspakke 4: Genetisk mangfold. Det skal tas prøver av omtrent åtte sopparter, fem individer per lokalitet, for populasjonsgenomiske analyser. Artene som skal velges ut vil være arter som er til stede i de fleste lokalitetene samt har flere individer per lokalitet. Det vil kun bli tatt prøver av fruktlegemer til soppene, og ikke av soppmycelet inne i veden. Det skal også samles inn insekter fra fruktlegemene.
- Arbeidspakke 5: Funksjoner knyttet til biologisk mangfold. Utslipp av CO_2 og CH_4 fra død ved skal måles ved to metoder. Den første er å ta 5-10 cm lange vedbiter av død gran fra prøvelokalitetene. Den andre er å hogge vitale levende trær rett utenfor verneområdet (eventuelt innenfor dersom dette er mulig), og frakte 12 stokker med diameter på omtrent 30-40 cm og lengde på 100 cm inn til rett utenfor prøveflaten i verneområdene. En del av stokkene vil bli dekket av et nett som vil hindre insekter å komme inn. Det vil bli tatt vedprøver av disse stokkene. Det skal også plasseres ut 20 små poser med nåler av gran eller blader av blåbær i skogen i 1-2 år. Videre skal også fire stokker med diameter på 40 cm og lengde på 50 cm bli kuttet fra vitale levende trær utenfor verneområdet og flyttet til rett utenfor prøveflaten i 2022. Barkebilleferomon vil bli festet til disse stokkene, og fjernet etter to uker. Stokkene vil bli dekket av et nett for å fange opp insekter som kommer ut av stokkene etter at barkebillene har etablert seg. I tillegg vil barkebillefiender bli fanget av feromonfeller. For å frakte stokkene inn til området utenfor prøveflatene vil det i noen av verneområdene være behov for bruk av helikopter. Helikopteret vil ikke lande (flyhøyde anslås til å ikke være lavere enn 30 m), og det vil kun være behov for én tur over hvert verneområde i sannsynligvis mindre enn ett minutt. Søker ønsker å gjennomføre helikopterflygingen i perioden mars-april.

Datainnsamlingen vil skje innenfor en prøveflate på omtrent 225 m^2 (15x15 meter), eller rett ved siden av prøveflaten, i åtte verneområder i Oslo og Viken. I tillegg er det ønsket å gjennomføre prosjektet i syv verneområder i Innlandet fylke. Nøyaktig plassering av prøveflatene vil bli bestemt under feltbesøk og deretter rapportert til Statsforvalteren.

Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Universitetet i Oslo (koordinator), NMBU, NIBIO, NINA (søker), NORSKOG, Norges Skogeierforbund, Oslo kommuneskoger, WWF Norge og Sabima. Det søkes om at tillatelsen skal gjelde følgende personer: Janne Kjønaas (seniorforsker), Tone Birkemoe (professor), Johan Asplund (professor), Anne Sverdrup-Thygeson (professor), Line Nybakken (professor), Rieke Lo Madsen (stipendiat), Milda Norkute (stipendiat), Rebecca Biong (student), Oda Jørgensen (student), Geneva Lish (student), Håvard Kauserud (professor), Inger Skrede (førsteamanuensis), Sundy Maurice (forsker), Eivind Ronold (stipendiat), Jenni Nordén (seniorforsker), Carl-Fredrik Johannesson (stipendiat), samt assistenter som vil bli veiledet av de ovennevnte personene. Prosjektperioden er 01.04.2021-31.03.2025, og resultatene fra prosjektet skal rapporteres til Statsforvalteren ved prosjektslutt våren 2025.

Lovgrunnlag

Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet for de åtte verneområdene. Vi forvalter verneområdene etter en egen forskrift med bestemmelser som sier noe om formålet med vernet, og hvilke tiltak og aktiviteter som er tillatt, forbudt eller som krever tillatelse.

Mellomkollen naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 13.12.2002. Formålet med vernet er å bevare et barskogområde med stor andel velutviklet lågurtgranskog. Videre er formålet å bevare en variert natur med et mangfold av vegetasjonstyper, interessant flora og et rikt dyreliv.

I henhold til verneforskriften § 3 punkt 1 er vegetasjonen i verneområdet, herunder døde busker og trær, fredet mot skade og ødeleggelse. Det er også forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Dyrelivet er fredet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt 2. I verneområdet må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. uttak av masse, jf. verneforskriften § 3 punkt 3.

Østmarka naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 07.12.2001. Formålet med vernet er å bevare et skogområde med alt naturlig plante- og dyreliv. Av spesielle kvaliteter kan nevnes at området er et stort og relativt uberørt og variert barskogområde.

I naturreservatet er vegetasjon, herunder døde busker og trær, fredet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt 1. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Dyrelivet er fredet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt 2. Videre må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. uttak av masser, jf. verneforskriften § 3 punkt 3.

Skotjernfjellet og Snellingsrøysene naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 15.12.2017. Formålet med vernet er å bevare et større område som har særlig betydning for biologisk mangfold ved at det inneholder partier med urskogpreg og store, sammenhengende gammelskogområder med forekomster av truet og sjelden sopp- og lavflora knyttet til høy kontinuitet i skogbildet. Blant annet har reservatet den største kjente norske populasjonen av lappkjuke og forekomster av storporet flammekjuke og huldrestry. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand.

I henhold til verneforskriften § 3 punkt a er vegetasjonen i naturreservatet, herunder døde busker og trær, vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp inkludert lav, eller deler av disse fra naturreservatet. Dyrelivet er vernet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt b. Videre må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av

varige eller midlertidige innretninger eller uttak av masse i verneområdet, jf. verneforskriften § 3 punkt c. Verneforskriften inneholder ikke en bestemmelse om lavtflyging, men i henhold til verneforskriften § 3 punkt b er dyrelivet vernet mot unødig forstyrrelse.

Paradiskollen naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 22.06.2018. Formålet med vernet er å bevare et relativt stort naturskogsområde med stor økologisk variasjon bestående av gammel granskog, gammel furuskog med lavlandsfuruskog, bekkekløft og edellauvskog. Området har en svært sjelden, spesiell og verdifull utpostforekomst av eikeskog og mindre partier med urskognær barskog. Området har også særlig betydning for biologisk mangfold, og er leveområde for sårbare fuglearter og forekomster av vedboende sopp og lavarter knyttet til eldre fuktig granskog. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

I naturreservatet er vegetasjonen, herunder døde busker og trær, vernet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt a. Det er forbudt å fjerne planter og sopp inkludert lav eller deler av disse fra naturreservatet. Dyrelivet er vernet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt b. I henhold til verneforskriften § 3 punkt c er det forbudt å iverksette tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av varige eller midlertidige innretninger, eller uttak av masse. Verneforskriften inneholder ikke en bestemmelse om lavtflyging med helikopter, men i henhold til verneforskriften § 3 punkt b er dyrelivet vernet mot unødig forstyrrelse.

Rinilhaugen naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 09.07.1993. Formålet med vernet er å bevare et variert og relativt lite påvirket barskogområde som er typisk for naturtypen i regionen samtidig som det har en relativt stor andel skog på høg bonitet og forekomster av sjeldne og trua plantearter.

I henhold til verneforskriften kapittel IV punkt 1 er vegetasjonen i reservatet, herunder døde busker og trær, fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Dyre- og fuglelivet er fredet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften kapittel IV punkt 2. Videre må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. uttak av masse, jf. verneforskriften kapittel IV punkt 3. I henhold til verneforskriften kapittel IV punkt 5 er motorisert ferdsel til lands og til vanns i reservatet forbudt, herunder lavtflyging under 300 meter over reservatet.

Spålen-Katnosa naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 14.02.2014. Formålet med vernet er å bevare et forholdsvis urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har særlig betydning for biologisk mangfold og er egenartet fordi det er et av de få gjenværende større skogområdene sentralt på Østlandet uten store tekniske inngrep. Området har særskilt naturvitenskapelig verdi ved at det har et stort mangfold av vegetasjonstyper med forekomst av flere sjeldne og truede arter av sopp, lav og moser.

I naturreservatet er vegetasjonen, herunder døde busker og trær, vernet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt a. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra reservatet. Dyrelivet er vernet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt b. I henhold til verneforskriften § 3 punkt c må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet i reservatet, som f.eks. oppføring av varige eller midlertidige innretninger, eller uttak av masse. Verneforskriften inneholder ikke en bestemmelse om lavtflyging, men i henhold til verneforskriften § 3 punkt b er dyrelivet vernet mot unødig forstyrrelse.

Blåfjell naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 20.03.2015. Formålet med vernet er å bevare et område som representerer en typisk barblandingsskog i regionen. Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper,

økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige prosesser. Det er en målsetting å beholde naturverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

I naturreservatet er vegetasjonen, herunder døde busker og trær, vernet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt a. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra reservatet. Dyrelivet er vernet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt b. I henhold til verneforskriften § 3 punkt c må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet i reservatet, som f.eks. oppføring av varige eller midlertidige innretninger, eller uttak av masse. Verneforskriften inneholder ikke en bestemmelse om lavtflyging, men i henhold til verneforskriften § 3 punkt b er dyrelivet vernet mot unødig forstyrrelse.

Gaupesteinmarka naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 25.01.2013. Formålet med vernet er å bevare et stort og relativt lite påvirket skog- og landskapsområde med særskilt betydning for biologisk mangfold. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

I naturreservatet er vegetasjonen, herunder døde busker og trær, vernet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt a. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra reservatet. Dyrelivet er vernet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt b. I henhold til verneforskriften § 3 punkt c må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet i reservatet, som f.eks. oppføring av varige eller midlertidige innretninger, eller uttak av masse. Verneforskriften inneholder ikke en bestemmelse om lavtflyging, men i henhold til verneforskriften § 3 punkt b er dyrelivet vernet mot unødig forstyrrelse.

Verneforskriftene inneholder ikke spesifiserte dispensasjonsbestemmelser for prøvetaking av jord og ved, innsamling av insekter/sopp-prøver, samt utplassering av midlertidige innretninger med forskningsformål. I slike tilfeller har Statsforvalteren anledning til å vurdere søknaden etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven (nml.) § 48. Vi kan gi dispensasjon dersom tiltaket ikke er i strid med verneformålet og ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig (eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig).

Dispensasjonsmuligheten i nml. § 48 skal være en sikkerhetsventil, som skal fange opp uforutsette eller spesielle/særlige tilfeller. Hjemmelen skal ikke brukes til å utvide rammen for vernevedtaket ved at det rutinemessig gis dispensasjon til tiltak/aktiviteter som i utgangspunktet er forbudt. At vilkårene er oppfylt gir ikke krav på tillatelse. Det er opp til Statsforvalteren å vurdere om søknaden gir grunn til å gi dispensasjon fra verneforskriften i dette tilfelle.

Det følger av nml. § 7 at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal ligge til grunn som retningslinjer ved behandling av søknaden. Dette innebærer at kunnskapsgrunnlaget i saken skal være tilstrekkelig. I tillegg skal prinsippene om føre-var, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse og miljøforsvarlige driftsmetoder vurderes.

Statsforvalterens vurdering

Beslutninger som berører naturmangfold skal bygge på kunnskap om naturverdier og effekten av påvirkninger, jf. nml. § 8. Statsforvalteren har kjennskap til naturreservatene gjennom arbeidet med verneprosessene, forvaltning av områdene, kartlegginger og databaser som Naturbase og Artskart. Vi regner derfor kravet om et godt kunnskapsgrunnlag som oppfylt. Under følger en vurdering av forskningsprosjektets mulige påvirkning på verneverdiene i de ulike verneområdene.

Mellomkollen naturreservat ligger nord for Maridalen landskapsvernområde, og har et landskap som er kraftig kupert med bratte åssider, juvpregete bekkedaler med, myrer og små vann. Den særegne utformingen har gjort at området har fått tilnavnet Maridalsalpene. Gjennom reservatet fra

Dølebråtbekken i sør og opp mot Seterkollen i nord er naturtypen *Gammel barskog (gammel granskog)* registrert. Naturtypen kjennetegnes generelt ved å ha mye liggende og stående død ved og trær med store dimensjoner. Mange arter er avhengige av de stabile forholdene og strukturene som oppstår når økosystemer blir gamle. Slike kontinuitetsmiljø har de siste årene gått meget sterkt tilbake, noe som har medført at mange arter med tilhørighet til naturtypen har blitt rødlistet. I Mellomkollen naturreservat har området preg av stor habitatsdiversitet, og området er viktig som spredningss- og etableringssenter med tilgrensende verdifulle bestander av gammel barskog både i sør og i nord.

Sør i reservatet ved Jondalsbekken er naturtypen *Rik blandingsskog i lavlandet* registrert. Naturtypen kombinerer rikt naturgrunnlag, stor økologisk variasjon og ofte naturskogspreg med stor mengde nøkkelelementer (som død ved, stor treslagsvariasjon samt eldre løvtrær/edelløvtrær). Funn av granrustkjuke i det kartlagte området indikerer noe kontinuitet og gammelskogspreg. Hakkespetthull og mange andre hakkemerker, indikerer at området er en viktig hakkespettbiotop, og at området er rikt på insekter. Insektundersøkelser sommeren 1992 viser at området har meget stor verdi, både hva angår artsdiversitet og antall individer.

I Artskart fra Artsdatabanken er det registrert flere rødlistede insektarter i reservatet. Blant annet er det gjort funn av granråtevedbille (VU) som trolig er svært lokal og en kraftig fragmentert art, samt *Euryusa castanoptera* (NT) og *Cis submicans* (NT) som er knyttet til gamle og døde løvtrær. Av rødlistede plantearter er det blant annet registrert honninghvitkjuke (VU), svartsonekjuke (NT) og krypjonsokkoll (EN). Sistnevnte er en populær hageplante, men det er kun om lag fire forekomster i Nordmarka som regnes som hjemlige, og det er disse rødlistevurderingen er basert på. For å unngå forringelse av disse forekomstene er det viktig at prøveflaten blir lokalisert med tilstrekkelig avstand til registreringene gjort av krypjonsokkoll i reservatet. Prøvetakingen av insekter, sopp og ved i reservatet vil være begrenset i omfang, og gjennomføres av flere forskningsaktører med lang erfaring og god kompetanse på naturmangfold. Etter vår vurdering vil tiltaket derfor ikke påvirke naturverdiene i reservatet i nevneverdig grad.

Østmarka naturreservat er et naturreservat med et representativt skogområde for sin region. Reservatet har store arealer med lågurtgranskog, særlig i sør, og veksler med blåbærskog i tørrere lier. I de mange fuktige dragene finnes rike sumpskoger, og mot vest og nordvest finnes arealer med naturskogpreg. I Naturbase er naturtypene *Gammel barskog (med hovedvekt av gammel granskog)* og lokalt viktig *Rik sump- og kildeskog* registrert. Gammel barskog er som nevnt en viktig naturtype med hensyn til arter som er avhengige av kontinuitetsmiljø. Rik sumpskog er karakterisert av næringsrike typer av løvskog og kratt som vokser på sumpjord, og inneholder mange arter som krever stabile fuktighetsforhold. Naturtypen inneholder kontinuitetsmiljøer hvor trær vokser sakte og barken danner spesielt gunstige forhold for sopp, lav og insekter.

I Artskart fra Artsdatabanken er det registrert et høyt antall truede og rødlistede arter i naturreservatet. Blant annet er sopp- og lavarter knyttet til gammelskog, slik som prikkporekjuke (EN), lappkjuke (EN), elfenbenslav (EN) og almelegglav (EN) registrert i reservatet. Sistnevnte er kun registrert ved fire lokaliteter i Norge. Det er også registrert flere rødlistede insektarter i reservatet som kun er registrert ved et fåtall lokaliteter nasjonalt. Dette gjelder blant annet *Sciophila balderi* (VU), *Exechia lucidula* (NT), *Allodia confusa* (NT), *Trichonta abberans* (VU) og *Sciophila distincta* (NT). Videre er også *Acmaeops septentrionis* (EN) registrert i reservatet. Nord i reservatet er det også gjort registreringer av hekkende rovfugl. Innsamling av lav er ikke en del av det omsøkte forskningsprosjektet. Det er likevel sentralt at de truede artene ikke blir berørt av tiltaket ved gjennomføring av prøvetaking av ved. Innsamling av insekter bør skje i tilstrekkelig avstand til de registrerte artene som er funnet ved få andre lokaliteter i Norge. Prøvetaking av sopp skal gjennomføres på en skånsom måte som ikke skader bestanden. Etter vår vurdering vil ikke tiltaket påvirke naturverdiene i reservatet nevneverdig så fremt disse hensynene tas.

Skotjernfjellet og Snellingsrøysene naturreservat er et stort og sammenhengende område med gammel skog som ligger i nordre del av Romeriksåsene. Området har svært variert topografi med stor og små myrer, daler, og flate rygger. Reservatet har store naturverdier i form av sjeldne arter og naturtyper. Det finnes generelt død ved jevnt over, og nokså store kjerneområder har konsentrasjoner av liggende død ved i alle nedbrytningsstadier. Området har også noe av den eldste furuskogen i marka, og har totalt sett stor verdi for artsmangfoldet knyttet til urskogsnær, fuktig granskog i mellomboreal sone. I Naturbase er naturtypene *Gammel barskog (hovedvekt av gammel granskog, men også noe furuskog)*, *Rikmyr*, og *Intakt lavlandsmyr i innlandet*. En rekke arter har myra som sitt eneste levested, og mange av disse omfattes av rødlista. Dette gjelder særlig karplanter og insektarter, men også mange fuglearter. Myrene har også en spesiell landskapsøkologisk funksjon.

I Artskart fra Artsdatabanken er det registrert en rekke truede sopparter knyttet til gammelskog i reservatet. Dette gjelder blant annet klengekjuke (VU), storsporet flammekjuke (CR), flammekjuke (EN), pastellkjuke (EN), gul snylktekjuke (VU), dråpekjuke (VU) og lappkjuke (EN). Lavartene taiganål (VU), rundhodenål (EN), meldråpelav (VU) og huldrestry (EN) er også registrert i reservatet. Videre er en rekke truede insektarter registrert i reservatet. Dette gjelder *Phthinia setosa* (VU), *Phymatura brevicollis* (VU) og *Corticaria lateritia* (VU). Det er sentralt at prøvetakingen av insekter og sopparter i reservatet skjer hensynsfullt og ikke påvirker bestanden av rødlistede arter i uopprettelig grad. Etter vår vurdering vil ikke tiltaket påvirke naturverdiene nevneverdig så fremt det skjer i tråd med forutsetningene gitt i dette vedtaket.

Paradiskollen naturreservat er et forholdsvis stort naturskogsområde i Romeriksåsene. Nordre halvdel domineres av nokså gammel blåbærgranskog, og et par steder finnes urskognær skog. I Svartberg-delen av reservatet er granskogen yngre, og her finnes også en del furuskog. Skrentene her har innslag av rikere flora, samt en verdifull utpostforekomst av gammel edellauvskog (eikeskog) med lågurtflora samt en liten bekkekløft. I Naturbase er naturtypen *Rik edellauvskog (hule eiker)* registrert. Naturtypen er til dels svært artsrik, og enkelte utforminger er av de mest artsrike biotopene i Norge. I det kartlagte området er det funnet flere klynger av eik, som trolig er svært gamle. Noen er hule, og det også gjort funn av læger. Sannsynligvis er registreringen nordgrense for naturlig eik i tilknytning til Romeriksåsen/Nordmarka.

I Artskart fra Artsdatabanken er det registrert flere rødlistede plantearter, blant annet skogalm (VU), gul snyltekjuke (VU), rynkeskinn (NT) og svartsonekjuke (NT). Det er også registrert hekkende rovfugl sør i reservatet jevnlig siden 2010, samt øst for reservatet i tilknytning til Rundkollen og Sortungsbekken naturreservat. Det er viktig at all ferdsel i forbindelse med forskningsprosjektet skjer særlig hensynsfullt i hekkeperioden fra 15. mars – 15. juli som er en sårbar periode for fugleartene i reservatet. Så fremt det tas hensyn ved prøvetakingen vil tiltaket etter vår vurdering ikke påvirke naturverdiene nevneverdig.

Rinilhaugen naturreservat er et variert og relativt lite påvirket barskogområde som er typisk for regionen. Blåbærgranskog dominerer i reservatet, samtidig som det har en relativt høy andel skog på høy bonitet. I Naturbase er det ikke gjort registreringer av naturtyper i reservatet. I Artskart fra Artsdatabanken er det blant annet registrert svartsonekjuke (NT), rosenkjuke (NT), lutvokssopp (NT) og sigdsporeknorteskinn (VU) i reservatet. Det har også tidligere vært registrert hekkende svartand (NT) i tilknytning til Langvatnet. Etter vår vurdering vil ikke tiltaket påvirke naturverdiene nevneverdig.

Spålen-Katnosa naturreservat er et område med vide og rolige terrengformer, samt noen bratte skrenter og dalsider. Skogbildet er dominert av gran, og det er til dels urørt barskog i reservatet. Området er også rikt på kulturminner som fløtingsanlegg, ferdsels- og driftsveier, setrer, samt bruk med tidligere fast bosetting. I Naturbase er naturtypene *Gammel barskog (granskog)*, *Brannfelt* og lokalt viktig *Naturbeitemark*. Både gamle og nyere brannfelt er økologisk sett viktige i skogene våre,

og skogbrann frigjør en rekke næringsstoffer som fører til oppblomstring av pionerarter. Mange arter med spesialisert økologi er helt avhengige av at det regelmessig brenner i skogen.

I Artskart fra Artsdatabasen er det registrert en rekke truede sopparter i tilknytning til gammelskog i reservatet. Blant annet er det registrert sibirfiberskinn (VU), taigakremskinn (VU), sjokoladekjuke (VU), dråpekjuke (VU), storporet flammekjuke (CR) og lappkjuke (EN). Det er også registrert flere truede lavarter, blant annet huldrestry (EN), langt trollskjegg (VU), trådragg (VU) og rundhodenål (EN). Reservatet har også registreringer av *Mycomya festivalis* (VU) som kun er påvist ved én lokalitet nasjonalt, samt *Macrocera grandis* (VU) og *Phymatura brevicollis* (VU). Det er registrert rovfugl på reir i reservatet, samt fiskemåke (NT) og taksvale (NT). Ved utplassering av insektfeller og innsamling av insekter er det særlig viktig at dette gjøres i god avstand til lokaliteten hvor *Mycomya festivalis* er registrert for å sikre at bestanden ikke forringes. Så fremt innsamlingen av rødlistede sopp- og insektarter i reservatet skjer hensynsfullt vil tiltaket etter vår vurdering ikke påvirke naturverdiene nevneverdig.

Blåfjell naturreservat er et område i Kjekstadmarka som består av et større åsparti, med en forkastningsdal som deler området i to. Skogen i området har stor variasjon med gran- og furuskog i alder 30-60 år, som er omgitt av gammel granskog på 120-160 år. Området har en god del stående og liggende død ved, emn med relativt lav kontinuitet. I Naturbase er naturtypen *Bekkekløft og bergvegg (bekkekløft)* registrert nord i reservatet, samt naturtypen *Gammel barskog (granskog)* ellers i reservatet. Bekkekløfter har ofte store variasjoner i naturforhold, som gir et høyt artsmangfold og stort innslag av rødlistearter. Små utglidninger og ras er vanlig, hvilket fører til ansamlinger av død ved hvor sjeldne sopp- og insektarter kan ha gode levevilkår.

I Artskart fra Artsdatabanken er det registrert flere rødlistede plantearter i reservatet, blant annet grønnsko (NT), myggblom (NT), rynkeskinn (NT), klengekjuke (VU) og gul snyltekjuke (VU). Det er også observert en rekke hekkende fuglearter i reservatet, samt gjort registreringer av lirype (NT), gjøk (NT) og vepsevåk (NT). Sør i reservatet er det gjort observasjoner av rovfugl på reir. Det er viktig at all ferdsel i forbindelse med forskningsprosjektet skjer særlig hensynsfullt i hekkeperioden fra 15. mars – 15. juli som er en sårbar periode for fugleartene i reservatet. Så fremt det tas hensyn ved prøvetakingen vil tiltaket etter vår vurdering ikke påvirke naturverdiene nevneverdig

Gaupesteinmarka naturreservat ligger omtrent 5 km rett øst for Ski sentrum, og er et stort og relativt lite påvirket skog- og landskapsområde. Flere artsfunn i reservatet er svært sjeldne for Follo-regionen, hvilket kan tyde på at området trolig er nærmere naturskogstiltstand enn de andre skogområdene ellers i regionen. Området har stor verdi for naturopplevelser og friluftsliv. I Naturbaser er naturtypene *Gammel barskog (granskog)*, *Bekkekløft og bergvegg (bekkekløft)*, *Intakt lavlandsmyr i innlandet* og *Rik blandingsskog i lavlandet* registrert. Et fellestrekk for naturtypene er at de kjennetegnes av å ha unike utforminger som gir et rikt artsmangfold og stort innslag av rødlistearter.

I Artskart fra Artsdatabanken er det registrert flere rødlistede sopp- og lavarter, blant annet edellundlav (VU), marsipanstorpigg (VU), grankullskorpe (NT) og gul snyltekjuke (VU). Det er også observert en rekke hekkende fuglearter i reservatet, samt gjort registreringer av gjøk (NT). Sør i reservatet er det registrert hekkende rovfugl. Videre i reservatet er det registrert flere rødlistede insektarter, blant annet granråtevedbille (VU) og kjempebarkbille (NT). Ved prøvetaking av ved er det sentralt at truede lavarter ikke blir berørt av tiltaket. Det er også viktig at det tas hensyn til hekkende fuglearter i reservatet ved ferdsel i forbindelse med prøvetakingen. Etter vår vurdering vil ikke tiltaket påvirke naturverdiene i reservatet nevneverdig så fremt det tas særlig hensyn til lav- og fuglearter ved prøvetakingen.

I henhold til Miljødirektoratets rundskriv M106-2014 om forvaltning av verneforskrifter skal nytten av et forskningsprosjekt vurderes opp mot omfanget av eventuelle inngrep samt ulemper tiltaket ellers

medfører. Videre skal nødvendigheten av å gjennomføre forskningsprosjektet innenfor verneområdet, samt muligheten for å velge alternative lokaliteter utenfor verneområdet, vurderes. Vi har forståelse for at forskningsprosjektet krever lokaliteter med gammelskogspreg for å kunne gjennomføres, og slike områder finnes ofte i verneområder hvor området har fått stått hovedsakelig urørt over lengre tid. Videre vurderer vi nytten av forskningsprosjektet som høy sammenlignet med inngrepene som skal utføres. Rapporten som skal sendes inn til Statsforvalteren ved prosjektets slutt vil bidra til økt forståelse for skogens økologiske prosesser knyttet til endringer i natur og klima, og vil gi et bedre kunnskapsgrunnlag for fremtidig forvaltning av verneområdene.

Kunnskap om den samlede belastningen skal ligge til grunn for vurderingen, jf. nml. § 10. Dette innebærer at virkningene av forskningsprosjektet skal vurderes i sammenheng med andre effekter på det samme naturmangfoldet. I alle naturreservatene er det et stort nettverk av oppmerkede turstier. Særlig er Gaupesteinmarka, Blåfjell og Spålen-Katnosa naturreservat viktige områder for friluftsliv. Det er viktig at midlertidige innretninger som insektfeller og dataloggere plasseres i god avstand til etablerte stier og traséer i naturreservatene for å unngå at forskningsprosjektet er til sjenanse for brukere av området til friluftformål. Inngrepene i naturreservatene som skal gjennomføres i dette prosjektet skal foregå i en begrenset prøveflate på omtrent 15 x 15 meter. Større stokker av fersk død ved som skal benyttes i prosjektet skal hentes fra områder utenfor naturreservatene. Det er også et svært begrenset antall prøver av jord, ved, sopp og insekter som skal samles inn. Etter vår vurdering vil tiltaket derfor ikke føre til nevneverdig økt belastning på naturmangfoldet i naturreservatene. For å sikre at belastningen på urørt natur og rødlistede arter holdes til et minimum stilles det vilkår til vedtaket.

Statsforvalteren legger til grunn at det foreligger nødvendig kunnskap om naturverdiene og virkningene av tiltaket. Føre-var-prinsippet, jf. nml. § 9, tillegges derfor liten vekt i denne saken. Prinsippet om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket fører til, jf. nml. § 11, vurderes til å ikke være relevant i denne saken

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder tas i bruk, jf. nml. § 12. I arbeidspakke 5 vil det være behov for å frakte inn større stokker i reservatet som skal plasseres like utenfor prøveflatene. Ved valg av prøveflater er det derfor sentralt at disse plasseres med tilstrekkelig avstand til ovennevnte sjeldne arter med få forekomster nasjonalt, samt at det ikke er til sjenanse for brukere av områdene til friluftformål. For å forhindre importering av arter som ikke er stedegne til reservatene er det viktig at stokkene hentes fra områder i nærheten av reservatene. Vi ber også om at Artskart sjekkes for områdene stokkene skal hentes fra, slik at risikoen for å importere fremmede arter minimeres. Det skal ikke felles trær innenfor verneområdegrensene i forbindelse med prosjektet. Stokkene som fraktes inn i reservatene i forbindelse med arbeidspakke 5 kan bli liggende igjen i reservatene etter endt prosjekt for å begrense nødvendig bruk av helikoptertransport, og vil også fungere som viktig habitat for rødlistede vedboende arter i reservatene. Stokkene bør ved prosjektets slutt så langt det er praktisk mulig legges på en slik måte at de ligger naturlig i terrenget slik at det ikke etterlates spor av forskningsaktiviteten i reservatene.

For å forhindre spredning av fremmede arter er det også viktig at alt av utstyr som skal benyttes til prosjektet rengjøres grundig før og etter det er brukt i reservatene. Vi vil også be om at hull etter prøvetaking av jord tråkkes litt til/dekkes til, slik at det ikke etterlates åpne hull i naturreservatene. Så fremt vilkårene stilt til vedtaket etterfølges vil tiltaket etter vår vurdering være i tråd med nml. § 12.

Lavtflyging med helikopter

I en e-posthenvendelse er det for gjennomføringen av arbeidspakke 5 også meldt om behov for å bruke helikopter for å frakte de større stokkene inn i reservatene. Flyrute, tidspunkt og plassering av prøveflaten som stokkene skal plasseres ved er ikke avklart, men det er ønskelig å gjennomføre

dette i mars-april. Søker har oppgitt at helikopterflygingen kun dreier seg om én tur over hvert reservat, som ved god planlegging vil vare i rundt ett minutt.

Forskriftene om vern av Mellomkollen naturreservat og Østmarka naturreservat inneholder ingen bestemmelser om lavtflyging, eller om at dyrelivet er vernet mot unødig forstyrrelse. Vi minner likevel om at man ved enhver aktivitet skal unngå unødig skade og jaging av viltlevende dyr i henhold til naturmangfoldloven § 15. Dette gjelder særlig i hekketiden, hvor fugleartene er spesielt sårbare for forstyrrelser.

Verneforskriftene til Skotjernfjellet og Snellingsrøysene, Paradiskollen, Spålen-Katnosa, Gaupesteinmarka og Blåfjell naturreservat inneholder ikke konkrete bestemmelser som omhandler lavtflyging. I henhold til verneforskriftene er det likevel spesifisert at dyrelivet i naturreservatene er vernet mot unødig forstyrrelse, noe som lavtflyging med helikopter kan forårsake. I reservatene er det registrert et rikt fugleliv med hekkende fuglearter som kan bli forstyrret av helikoptertransport. For å sikre at hensynet til fuglelivet i reservatene blir ivaretatt settes det vilkår om at helikoptertransporten i reservatet ikke skal skje etter 15.mars.

I Rinilhaugen naturreservat er lavtflyging under 300 meter forbudt, jf. verneforskriften kapittel IV punkt 5. Reservatet har liten grad av tilrettelegging med få etablerte eller merkede stier. Vi har forståelse for at helikopterflyging her vil være nødvendig for å få fraktet stokker av betydelig størrelse inn i reservatet. For å sikre at hensynet til fuglelivet i reservatet blir ivaretatt settes det vilkår om at helikoptertransporten i reservatet ikke skal skje etter 15.mars. Ifølge søknaden vil helikopterflygingen kun foregå i et kort tidsintervall, og det vil kun være behov for én tur. Så fremt vilkårene stilt i dette vedtaket etterfølges vil flygingen derfor etter vår vurdering ikke belaste verneverdiene i uakseptabel grad.

Etter vår vurdering vil lavtflygingen med helikopter, så fremt den er godt planlagt, være en forbigående forstyrrelse i et veldig kort tidsrom. Forutsatt at den sårbare hekketiden for fuglearter unngås vil helikopterflygingen etter vår vurdering ikke være i strid med verneformålene, og heller ikke påvirke verneverdiene nevneverdig. Det er likevel viktig at flyrute og tidspunkt for flygingen sendes inn til godkjenning av Statsforvalteren før flygingen igangsettes. Vi vil også anbefale søker å nøye vurdere nødvendigheten av å bruke helikopter for å frakte stokkene inn i alle reservatene, samt nærmere avklare hvilke reservat dette vil være nødvendig i. Dersom det er praktisk mulig å frakte stokkene inn på annen måte vil vi oppfordre til dette.

Konklusjon
Forskningsprosjektet krever skoglokaliteter med preg av å ha stått hovedsakelig urørt over lengre tid. Etter vår vurdering er nytten av forskningsprosjektet høy sammenlignet med inngrepene som skal utføres. Rapporten som skal sendes inn til Statsforvalteren ved prosjektets slutt vil kunne gi et bedre kunnskapsgrunnlag for fremtidig forvaltning av verneområdene. Etter vår vurdering av forskningsprosjektet i sin helhet er tiltaket ikke i strid med verneformålene og vil ikke påvirke verneverdiene nevneverdig, så fremt vilkårene i vedtaket etterfølges. Vilkårene for å gi dispensasjon med hjemmel i nml. § 48 er dermed oppfylt. Lokalisering av prøveflatene og rute for lavtflyging med helikopter må godkjennes av Statsforvalteren før tiltak kan igangsettes.

Vedtak

Statsforvalteren gir NINA ved Jenni Nordén samt samarbeidspartnere listet opp i søknaden tillatelse til å gjennomføre forskningsprosjektet «Ecoforest» i følgende verneområder i Oslo og Viken: Mellomkollen, Østmarka, Skotjernfjellet og Snellingsrøysene, Paradiskollen, Rinilhaugen, Spålen-Katnosa, Blåfjell og Gaupesteinmarka. Tillatelsen gjelder frem til 31.12.2024, og er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

- Tiltaket skal gjennomføres så skånsomt som mulig og ta hensyn til naturverdiene. Det skal vises særlig hensyn ved ferdsel i forbindelse med prøvetaking under hekketiden.
- Endelig avklaring av lokalisering av prøveflatene skal sendes inn til Statsforvalteren for godkjenning før prosjektet kan igangsettes.
- Prøvetakingen skal kun skje ved bruk av metoder og utstyr som er beskrevet i søknaden. Alt av utstyr som skal rengjøres før og etter bruk i reservatene for å hindre spredning av fremmede arter. Det skal ikke tas prøver som kan skade bestander av rødlistede arter med få lokaliteter i Norge.
- Det skal ikke felles trær innenfor naturreservatene. Stokker som skal brukes i prosjektet skal hentes fra områder i direkte nærhet til reservatene for å forhindre importering av arter som ikke er stedegne. Hogst av trær må avklares med grunneier før dette påbegynnes.
- Ved endt prøvetaking av jord skal hull tråkkes/dekkes til slik at det ikke etterlates åpne hull i reservatene.
- Registreringer av arter skal legges inn i Artskart fra Artsdatabanken slik at ny artskunnskap blir gjort tilgjengelige for både forvaltningsmyndighet og allmenheten.
- Ved prosjektets slutt skal alt av utstyr og midlertidige innretninger (f.eks. strøposer) fjernes fra naturreservatene, og en rapport med resultatene fra forskningsprosjektet skal sendes til Statsforvalteren på sfovpost@statsforvalteren.no.
- Stokker som er fraktet inn i reservatet skal bli liggende igjen ved prosjektets slutt, og plasseres så naturlig i terrenget som praktisk mulig for å ikke være til sjenanse for brukere av området til friluftformål.
- Det gis tillatelse til én tur per reservat med helikopter **før 15. mars** for frakt av stokker til arbeidspakke 5. Helikopter skal kun brukes der det ikke er mulig å frakte inn stokkene på annet vis. Rute for lavtflyging med helikopter skal sendes til godkjenning til Statsforvalteren før flygingen igangsettes. Det skal føres kjørerapport for flygingen som viser når, hvor og antall turer med helikopter. Rapporten sendes inn til Statsforvalteren ved endt flyging.
- Tiltaket skal utføres innen 31.12.2024.
- Denne tillatelsen skal være tilgjengelig i felt, og kunne forevises oppsyn og politi.

Statsforvalteren har bare vurdert søknaden etter verneforskriften. Vi forutsetter at det innhentes tillatelser etter annet lovverk om nødvendig. Statsforvalteren vil eventuelt kunne komme inn igjen i saken i den forbindelse.

Klageadgang

Du kan klage på dette vedtaket til Miljødirektoratet innen tre uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes til Statsforvalteren. Klagen må inneholde opplysninger om hvilket vedtak som påklages, årsaken til klagen, hvilke endringer som ønskes og eventuelt andre opplysninger som kan ha betydning for vurdering av klagen. Partene i saken har adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Den som klager kan be om at iverksettelsen av vedtaket utsettes.

Med hilsen

Ellen Lien
seksjonssjef
Klima- og miljøvernavdelingen

Tonje Katrine Vaage
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Statsforvalteren i Innlandet Postboks 987 2604 LILLEHAMMER

Statsforvalteren i Innlandet Postboks 987 2604 LILLEHAMMER